Ayasofya, Dünyamızın Aynası

Yasin Aktay*

2020 yılının temmuz ayının başında Danıştay'da yürütülen bir davanın neticesinde Ayasofya Camii'nin tabi olduğu vakıf senedinde camiden başka bir amaçla kullanılamayacağı ifadesine istinaden, cami statüsünün yeniden verilebileceği yönünde siyasetçilerin önünü açan bir ifade kullanıldı. Bu ifade Cumhurbaşkanı'nın Ayasofya'ya cami statüsünü iade edebilmek için gereken yasal zemini yeterince sağlamış oluyordu ve zaten epey zamandır beklenen bu karara istinaden Cumhurbaşkanı aynı günün akşamında Ayasofya'nın ibadete açılması ve bundan sonraki hizmetlerinin Kültür Bakanlığından Diyanet İşleri Başkanlığına devredilmesiyle ilgili düzenlemeyi içeren kararnameyi imzaladı. Bu kararın, Türkiye'nin çoğunluk kesimlerinde büyük bir coşkuya yol açması beklenen bir şeydi. Zira Ayasofya'ya cami statüsünün iade edilmesi 86 yıldır İslam dünyasının içinde bulunduğu siyasi ve psikolojik durumun değişmeye başladığının bir işareti olarak görülüp hissedildi. İstanbul'un fethini müjdeleyen Peygamber efendimiz (SAV) o fethi yapacak komutanın ne güzel ne iyi bir komutan, onun emrindeki ordunun ne güzel bir ordu olduğunu söylemişti. Kararın bu şekilde yayınlanmasıyla birlikte sadece Türkiye'de değil bütün İslam dünyasında kararnameyi imzalayan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik de "Ayasofya üzerindeki zincirleri kıran lider" şeklinde aynı güzellemelerin yapılmasına yol açtı. Karar üzerine günlerce Arap ve İslam dünyasının sosyal medyasında Türkiye'ye ve Erdoğan'a yönelik övgü ve umut dolu mesajlar, yazılar yayınlandı.

Aslında Ayasofya'nın cami statüsünden mahrum edildiği günden beri bu durum gerek Türk İslamcılığında, hatta milliyetçiliğinde, gerek İslam dünyasının olağan edebiyatında Müslümanlara vurulmuş bir zincir olarak işlendi. Bu millet adına birazcık istiklal duygusu taşıyan kimsenin razı olacağı bir muamele değildi Ayasofya'ya reva görülen bu muamele.

* Prof. Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji

Kabul edelim ki I. Dünya Savaşı'nın sonunda ülkenin maruz kaldığı şartlarla birlikte değerlendirilmesi gereken bir durumdu bu. Bu durumun bariz özelliği Müslümanların dünya siyasetinde başsız ve temsilsiz kalmış olmasıydı. Büyük İslam alemini temsil edecek bir tane bile devlet veya herhangi bir siyasi mekanizma yoktu artık ve Ayasofya'nın müze statüsü bu başsızlığın, bu sahipsizliğin hüzünlü ifadesi olarak görülüyordu.

Açıkçası Osmanlı toprakları üzerinde kurulmuş olan devletlerin hiçbirinin İslam diye bir derdi yoktu. Zaten bu devletlerin hepsi İslam diye bir derde alan açmamak üzere işgalcilerle tasarlanmış ve kurdurulmuş devletlerdi. Türkiye de kendi isteğiyle hilafeti kaldırmak suretiyle İslam dünyasına liderlik ve bu dünyayı temsil iddiasından çekilmişti. Bu kararın kendisi bile aslında ülkenin siyasi ve ekonomik yararı açısından bakıldığında hiçbir rasyonaliteye sığdırılamayacak bir karardı.

Dünyada Türkiye'yi bir alemin lideri ve merkezi kılan konumundan istifa ederek küçülmeye razı olmanın, bir tercih değilse, nasıl bir mecburiyete dayanmış olabileceği sorusu bugün cevaplanmasa da olur. Sorunun kendisi yeterince cevabını içeriyor çünkü. Tabii ki bu cevap bir savaşta yenilmişliğin, işgal edilmişliğin bütün şartlarını içeriyor. Osmanlı yenilmiş ve tasfiye edilmiştir, onun yerine kurulmuş olan yeni yönetim de Osmanlı'yı güçlü ve düşmanlarıyla savaşabilir veya onlarla başa baş rekabet edebilir kılan bütün güçlerinden ve özelliklerinden soyutlanmak durumunda kalmıştır. Hilafet gibi dünya çapında bir güçten bir ülke başka hangi gerekçeyle feragat edebilirdi?

Aslında Ayasofya'nın hali tam da bu sorunun içinde yer alan muammayı oluşturuyor. Türk ve Müslüman aklının tutulmasını, iradesinin kilitlenmesini, etrafındaki duvarların yükselişini ifade eden bir durum. Müslümanlar için bir ağlama duvarı gibi diyeceksiniz, ama çok da uymayacak. Evet, İslamcı edebiyat yıllarca Ayasofya'yı belki bir ağlama duvarı mesabesinde gördü. Ona dair veya onun üzerinden ciddi bir felsefi perspektif geliştirmeksizin sadece mevcut duruma ve düşmanlara kahretmenin bir vesilesi gördü. Oysa, Müslüman bilincinin sürekli geçmişe takılıp kalması ve tarihin olaylarından sürekli günümüze davalar taşıması ve bu davalardan günümüzün insanlarına sorumluluklar veya roller taşımasını hiç de sağlıklı bulmuyorum. Müslümanın tarih bilinci geçmişe değil geleceğe dönüktür. Kan davalarına ve intikam duygularına değil, geleceğin en pozitif şekliyle, bugünün aktörlerinin bugünkü eylemleriyle muhasebe edildiği bir düzlemde kurulması idaresine odaklıdır. Zira kimse kimsenin günahını veya sevabını yüklenmez.

Atalarımızın büyüklüğünden, yüceliğinden ve iyiliğinden bize ancak biz de aynı değerleri benimser, aynı duruşları sergilersek bir pay düşer. Aksi tak-

dirde, hiç layık olmadığımız halde bir "ecdat" edebiyatına takılıp gitmemiz bizim bugünkü ayıplarımızı örtmez, kusurlarımızı gidermez, eksiklerimizi telafi etmez. Gidilecek mesafeleri şanlı ecdadımız değil, biz, bugün, sayimizle, emeğimizle, çabalarımızla, kendi ayaklarımızla gideceğiz.

Doğrusu, bu vesileyle 86 yıl sonra mevcut durumun değişimini mümkün kılan veya durumun değişmiş olduğunu gösteren Ayasofya kararının basit bir kararnameden ibaret olmadığını görmemiz gerekiyor. Bu kararı mümkün kılan, sadece şanlı ecdat edebiyatına yaslanarak avuntuyla yetinmeyen bir bilinç ve irade olmuştur. Bu kararın arka planında Türkiye'nin bütün dünyada bu işin sorumluluğunu üstlenebilecek bir güce ve kararlılığa erişmiş olduğunun ifadesi vardır. Bu gerçekten böyle midir? Türkiye yeni dönemde gerçek anlamda bir bağımsızlık, ayaklarının üzerinde durabilme gücü ve gelebilecek karşı çıkışları göğüsleyebilecek bir kararlılığa sahip midir? Bu bağımsızlık, bu güç ve kararlılık ne kadar sürdürülebilir? Bunlar elbette tartışılabilir, ama şu aşamada bile bu kararı alabildiyse, ilk etapta bunu söyleyebiliriz.

O yüzden bu kararda basitçe bir Ayasofya'nın camiye çevrilmesi yoktur, aynı zamanda İslam dünyasının ahvalinin bir tercümesi de vardır. Karara imza atmış olmayı bir şeref addeden Cumhurbaşkanı'nın aynı gün yaptığı konuşmada "Ayasofya'nın dirilişi, Mescid-i Aksa'nın özgürlüğe kavuşmasının habercisidir" derken bu kararın erişim ufkunu da, hedefini de göstermiş oluyor.

Kudüs'ü daha önce dünyamızın aynası olarak nitelemiştik. Dünya hangi hallerde ise Kudüs de o haldedir veya tersi. Dünyada farklı dinler, milletler hangi seviyede bir arada, barış, huzur içinde yaşıyorsa, bu birliktelik, bu huzur ve uyum aynı şekilde Kudüs'e de yansıyordu. Nitekim Kudüs İslam öncesi dönemde Roma işgali altında bulunduğu dönemlerde Roma İmparatorluğu'nun dinlere karşı hoşgörüsüz düzenini aynen yansıtıyordu. Burada Yahudiler de Hıristiyanlar da rahatça yaşayamıyordu. İslam medeniyeti bütün dünyada hüküm sürerken hakim kıldığı çokkültürlü, din ve vicdan özgürlüğüne dayalı düzen aynen Kudüs'te de en ideal biçimde temsil ediliyordu. Dünyadaki düzen Kudüs'e yansıyordu veya Kudüs'teki düzen dünyadaki düzenin aynasıydı. Biraz dikkatle bakıldığında benzer bir karşılaştırmanın Ayasofya için de yapılmasının mümkün olduğu görülebilir. Ayasofya'nın durumu dünyamızın ahvalini yansıtmaktadır. Bugün Ayasofya'nın dirilişi o yüzden Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadesiyle: "sadece Müslümanların değil, onlarla birlikte tüm mazlumların, mağdurların, ezilmişlerin, sömürülmüşlerin umut ateşinin yeniden alevlenişidir… Türk Milleti, Müslümanlar ve tüm insanlık olarak dünyaya söyleyecek yeni sözlerimiz olduğunun ifadesidir".

Ayasofya'nın açılışını sadece AK Parti ve MHP camiasının değil, Türkiye'nin bütün toplumsal kesimlerinin büyük bir coşkuyla karşılamış olması Cumhurbaşkanı'nın işini hem kolaylaştırmış hem de bu konunun Türkiye için ne kadar birleştirici bir sembolik sermaye unsuru olduğunu da göstermiştir. Bazı milletvekilleri veya iltisaklı şahısların tutumları dışında CHP'nin genellikle olumlu olan resmi tutumu da konunun toplumsal karşılığının boyutlarını birebir yansıtıyor.

İslam dünyasında ise bu kararın nasıl bir coşkuyla karşılandığını ayrıca anlatmak gerekiyor. Bu konuda da bazı Arap devletlerine tâbi medyaların tavırları, beklendiği gibi olsa da bu adımın çok büyük bir coşkuyla karşılandığını söyleyebiliriz.

Bu arada Ayasofya'nın kiliseden camiye çevrilmesiyle ve bunun İslami hükmü üzerine açılan tartışmaların sadece anakronik olduğunu söyleyebiliriz. O tartışmalar 1453'te yapılması gereken ve yapılmış-geçmiş tartışmalardı. Bugün onu kiliseden camiye çeviren bir karar verilmiş değil.

Şimdi söz konusu olan, halimizin bir ifadesi ve halimize etkisi olan şekilde üzerine vurulmuş zincirlerin kaldırılmasıdır. 567 yıldır cami olan bir yapıyı restore etme meselesidir. Diğer tartışma elbette ayrıca yapılmaz değil. Ancak bir anakronizme dalmadan o tartışmanın bile yapılamayacağını da söyleyelim. Neticede tarihimizde kalarak bu tartışmayı yapmamız gerekiyor ve yine bilmemiz gerekiyor.

Ancak özetle de olsa girmek gerekirse, yani 1453 yılında bu değişimin nasıl ve hangi meşruiyet temelinde yapılmış olduğunu hatırlamak gerekirse, savaşla ele geçirilen topraklar ile anlaşmayla ele geçirilen topraklarda mabetlere yönelik tutumun bir değişiklik arz ettiğini söyleyebiliriz. Esasen İslam'da, fetihler tarihi boyunca normal uygulama, bizzat peygamberin ve Kur'ani çizginin farz ettiği uygulama, mabetlere hiçbir şeklide dokunulamayacağı, yıkılamayacağı ve müminlerinden zorla alınamayacağı yönündedir. Hz. Ömer'in Kudüs'ün fethi esnasında meşhur doğuş kilisesini ziyareti esnasında namaz vaktinin girmesi dolayısıyla kendisine yapılan orada namaz kılma teklifine verdiği cevap meşhurdur ve elbette bu konuda dahi referanstır. Hz. Ömer "benim burada namaz kılmam benden sonraki Müslümanları burada namaz kılma konusunda gereksiz bir isteğe sevk edebilir" diye cevap vermiştir. Ancak onu bu tercihe aslı sevk eden şeylerden birisi de Mescidi Aksa'nın bulunduğu yere gidip orada namaz kılma isteği olduğu da bir gerçektir. Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yer ise başka bir mabedin kalıntısıdır gerçi ama yine de Hz. Ömer'in Kudüs'ü anlaşmayla devralmış olduğu gerçeği de bu konudaki değerlendirmede dikkate alınması gereken önemli bir

noktadır. Anlaşmayla alınmamış, savaşılarak alınmış olan yerlerde bile dönemin uluslararası savaş hukuku istenilen muameleyi haklı gösterdiği halde Müslümanlar yine de her zaman başka türlü davranmış, savaşarak fethettikleri topraklarda bile başka dinlerin mabetlerine dokunmamışlar onları kendi dindarlarına bırakmışlardır. Ayasofya'nın ise hem Bizans kralının özel mülkü olması hem de savaşılarak alınmış olması dolayısıyla Fatih'in zimmetine geçmiş olması dolayısıyla statüsü değişik. Bir yandan yıkık ve pejmürde bir halde bulunan bina zaten ciddi bir yeniden inşa ve onarım gerektiriyor ve onu da Fatih yaptırıyor. Doğrusu işin bir başka boyutu Ayasofya'nın İslam öncesi bir dönemde inşa edilmiş ve Müslümanların da o dönemde Hıristiyanları Tevhid dininin temsileri olarak, kendi dindaşları olarak gördükleri bir dönemde inşa edilmiş Tevhid dininin mabedidir. Müslümanların Ayasofya'yı İslam'dan başka bir dinin mabedi olarak değil, bizzat Tevhid dininin bir mabedi olarak benimseyip bütün saygılarıyla onun misyonunu yürütmek gibi bir vaatleri de vardır. Tabii ki ne kadar böyle olsa da işin bir de Hıristiyanlar açısından bir görünüşü ve algısı vardır. Bu algı farklı zamanlarda, farklı siyasal konjonktürlerde değişiyor ve öyle görünüyor ki, onlar için de Ayasofya'nın bir cami olması bir kutsal mabedin işgal altında olması olarak görülüyor. 1453'te herkesin kabul etmek zorunda kaldığı ve yüzyıllarca berdevam eden bir karar zamanla Hıristiyan teo-politiğinde farklı duyguların, özlemlerin ve siyasi heveslerin konusu haline gelebiliyor. Bunu da hiçbir şekilde göz ardı etmemek gerekiyor. Zaten İstanbul'un İngilizler tarafından işgali esnasında yaşananlara bakıldığında belli zamanlarda onlarda da benzer duyguların depreşmesine vesile olduğu da görülüyor. İngiliz işgal güçleri Ayasofya'yı özgürleştirmek adına birkaç girişimde bulunmuşlardır. Bu girişimleri Ankara hükümetiyle yaptıkları anlaşmayla İstanbul'dan çekildiklerinde arada bir pazarlık konusu olarak kalmış olduğu anlaşılıyor ki, 1934'te yani hilafetin de kaldırıldığı 1924 yılından tam 10 yıl sonra müze statüsüne çekilmiş olması, bu "karşılıklı anlayış zemininin" ürettiği bir formül olarak görünmüştür. Elbette o günün koşulları ile bugünün koşulları da farklılık arz etmiştir ve o gün yine de neresinden bakılırsa bir yenilmişliğin ifadesi olarak ortaya çıkmış kararın koşullarından çok uzaktadır Türkiye. Bu koşulların da gereği yapılmıştır.

Ayasofya Vesilesiyle, Türkiye'nin Dünyaya Söylediği Söz

Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması beklendiği gibi sadece Türkiye'de değil bütün dünyada bir anda birçok tartışmayı hareketlendirmiş oldu. Elbette bu adımın bazı kesimlerde bazı duyguları harekete geçirip veryansın etmeleri beklenen bir şeydi.

Ayasofya sanki dün kiliseyken bugün camiye dönüştürülmüş gibi ortalığı velveleye vermeye çalışanların, bunu Müslümanların bağnazlığının, Hıristiyanlara zulmünün bir ifadesi olarak görmeleri veya göstermeye çalışmaları şaşılacak bir şey değil. Ortadoğu'daki bütün savaşlarda bugün batılıların silahlarıyla, müdahaleleri ve komplolarıyla katledilenlerin tamamı Müslümanken, "terörist" yaftasına, "hoşgörüden yoksun bağnazlar" yaftasına maruz bırakılanların yine Müslümanlar olmasına alıştık nasılsa. Bütün ikiyüzlülüğüyle bizi, dünyayı bu çelişkiye alıştıran Batılı propagandanın ilk anda Ayasofya ile ilgili gerçekliği başka türlü algılaması veya karşılaması da beklenmezdi.

Ancak bu adımı atmakla kilidi açılan bir pandora kutusu da var. Tam da bu kararın verildiği akşam saat 20:53'te yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bu adımın atılmasını "Ayasofya'nın dirilişi, Türk Milleti, Müslümanlar ve tüm insanlık olarak dünyaya söyleyecek yeni sözlerimiz olduğunun" ifadesi olarak niteledi.

Bu saate denk getirerek yaptığı konuşmanın tamamı bir Müslüman insan hakları, özgürlükler ve diriliş manifestosu gibi tasarlanmıştı. Ancak "Ayasofya neyin ifadesidir?" sorusuna verilecek cevaplar arasında verilen birçok cevap arasında en can alıcı olanı buydu bana göre.

Ayasofya adımının sadece atılmasının bile dünyada yol açtığı tartışmalar, bu vesileyle ortaya çıkmaya başlayan ve dünyanın gözlerine, dikkatlerine sunulan tarihsel veriler ve gerçekler, bu sözün ne anlama geldiğini çok iyi şerh ediyor.

Ayasofya kararı üzerinden bütün dünya kendi ideolojik gafleti içinde yüzerken bir anda tarihte Müslüman dünyanın kiliselere, havralara, Budist ve Hindu tapınaklarına, bu arada o mabetlerde ibadet eden, o mabetlerin ait olduğu dinlere inanan insanlara nasıl davranmış olduğunu öğrenmeye başladı. Bunu bilip öğrendikçe batılı dünyanın buna mukabil başka dinden olan insanlara tarih boyunca nasıl davranmış olduğunu görme fırsatı buldu, buluyor veya bulacak. Ayasofya üzerine tartışmalar yoğunlaştıkça bu karşılaştırmalı medeniyet ve inanç tarihi çok daha fazla gündeme gelecek, bütün verileriyle, çarpıcı örnekleriyle, tarihiyle, davranış kalıplarıyla, ve bütün bu örnek ve verilerin köklendiği inancın mahiyeti sorgulanmaya başlanacak.

Mesela Müslümanların Ayasofya'yı Camiye çevirmeleri tamam da, hangi halden kiliseye çevirmişler? Savaşla kazanılmış ve fethedilmiş İstanbul'da Ayasofya'nın dışında kalan kiliselere ne yapılmış? O kiliselere devam etmek isteyen, ibadetlerini yapmak isteyen Hıristiyan halklara ne yapılmış? Ayasofya tam da bu Müslüman fetih pratiğine dikkat çekmiş olacaktır ve bugüne dair insanlığa en çarpıcı evrensel mesajları verecektir.

Ayasofya tarihte kalmış, kalması gereken bir hesabın bugün görülmesi meselesi değildir. İçinde bugüne ve bütün insanlığa yararı olacak, olumlu anlamda ışık tutacak değerlerin ihya edilmesi meselesidir.

Dünya barışına, çoğulculuğa, çok kültürlülüğe, ırk, din, dil, renk ayrımı yapılmaksızın insan çeşitliliğine saygı duyarak, bunu bir hukuka bağlayabilmenin imkanını göstermektedir.

Esasen Ayasofya, yukarıda söylediğimiz gibi, İstanbul fethedildiği dönemde bile faal halde bir kiliseden camiye çevrilmiş değil. Zaten Fatih'in harap halde, cemaatinden yoksun bulmuşken, tamir edip, adeta yeniden inşa ederek cami kıldığı bir eserdir. Daha önce Katolik baskınlarıyla tahrip edilmiş olan Ayasofya bakımsızlıktan neredeyse yıkılmak üzereydi. Fatih'in Ayasofya'yı yeniden ihya ederek cami kıldığını herkesin bilmesi lazım.

Buna rağmen elbette faal cemaati olan bir kilisenin camiye dönüştürülmesinin İslami bir uygulama olmadığını bu vesileyle bile herkes neredeyse ezberlemiş oluyor. İşte tam da bu, bugün Türkiye'nin ve bütün Müslümanların dünyaya söyleyebileceği net bir sözüdür.

Türkiye'ye bundan dolayı mağduriyet rollerine yatan Yunanistan'da çok değil sadece yüz yıl öncesine kadar yüzlerce cami vardı. Ayasofya adımı sayesinde herkes sormak durumunda kalıyor: O camilerin yerlerinde ne var şimdi? Söyleyelim, tamamı ya yakıldı, yıkıldı veya kiliseye çevrildi, zorla, cemaatleri soykırıma tabi tutularak veya sürülerek. Böyle bir uygulama, çok şükür hiçbir İslam toplumunun tarihinde bulunamaz. Bugün Atina'da bir tane bile cami olmamasının taşıdığı anlamı Ayasofya kararı ifşa ediyor.

Yanlış anlaşılmasın, bu ifşa dolayısıyla bir rövanşist hazza prim verdiğimiz zannedilmesin. Aksine bu vesileyle Müslümanlar ve Türkiye olarak bizim dünyaya söyleyecek sözümüzün altını çizen bir ifşadan bahsediyoruz.

Ayasofya kararı vesilesiyle Müslümanların Kudüs'ün önce Hz. Ömer, sonra Selahaddin Eyyubi tarafından fethedilmesi esnasında ortaya konulan engin Müslüman hoşgörüsü ve adaleti gündeme geliyor. Aynı Kudüs'te Müslümanların öncesinde ve Haçlı işgalleri döneminde yaşananlar ister istemez karşılaştırılarak bilinecek. İnsanlar bugünün acımasız, merhametsiz, ırkçılıktan gözü dönmüş ama aynı ölçüde de merhameti arayan dünyasında bu örnekleri gözleri parlayarak, yürekleri titreyerek okuyacaklardır.

Ayasofya kararı vesilesiyle Türkiye'nin ve Müslümanların dünyaya söyleyeceği çok şey var. Bugünün acımasız, adaletsiz dünyasına Müslümanların taşıyacağı bir merhamet ve adalet var. Ama söylenecek şeylerin bir kısmı tam da sözüm ona Müslüman dünyaya söylenecektir.

Ayasofya Minarelerinden Dünyaya Ulaşacak Sözler

Ayasofya tarihte kalmış, kalması gereken bir hesabın bugün görülmesi meselesi değildir. İçinde bugüne ve bütün insanlığa yararı olacak, olumlu anlamda ışık tutacak değerlerin ihya edilmesi meselesidir. "Ayasofya'nın dirilişi, Türk Milleti, Müslümanlar ve tüm insanlık olarak dünyaya söyleyecek yeni sözlerimiz olduğunun ifadesidir."

Belki aynı sözleri Mekke'nin ve Kudüs'ün fethi, hatta fetihleri üzerinden de söylemek mümkündür. Zira Kudüs tarihte Müslümanlar tarafından iki defa fethedildi ve her iki fetihte aynı yol, aynı ilkeler, aynı değerler takip edildi. Buna mukabil aynı Kudüs insan hakları, farklı din mensuplarının özgürlüğü ve biraradalığının mükemmel örneğini Müslüman idaresi altında yüzlerce yıl tecrübe etti. Oysa maruz kaldığı Haçlı ve Yahudi işgali sonucunda insanlığın esaretine, farklılığın bir nefret konusu haline gelmesine, kaosa, çatışmaya sahne oldu.

Zaten haçlı işgali altında bulunduğu yaklaşık bir asır içinde Kudüs, bırakın başka dinlere, Hıristiyanların Frenk olanlarının başka hiçbir Hıristiyan unsura dahi hayat hakkı tanımadığı, herkesi kılıçtan geçirip mabetlerini kapattığı acımasız, kanlı bir bağnazlığa şahit oldu.

Selahaddin Eyyubi'nin tekrar fethettiği Kudüs'te yeniden tesis ettiği Müslüman düzeninde Müslümanların yanında Yahudiler de, Hıristiyanların bütün mezhepleri de barış içinde bir 700 yıl daha güvenle, özgürce barış içinde bir arada yaşadılar. Bu düzen Kudüs'ün Osmanlı idaresine geçtiği dönemde de kesintisiz bir biçimde devam etti, çünkü Osmanlı da bu konuda aynı ruha, aynı ilkelere bağlıydı.

Bir de bugün İsrail'in işgali altındaki haline bakın Kudüs'ün. Sadece Yahudilerin tekeline alınmaya çalışılan bir kutsallık, başka insanlara ne hak-hukuk, ne saygı ne varlık şansı tanımayan, işgalci, kibirli, ırkçı, soykırımcı bir bağnazlık. Bu da bugünün çağdaş dünyasının gözetimi altında icra ediliyor.

İstanbul'un fethi ile birlikte tesis edilen yeni dünya düzeni Kudüs'ün fethiyle ortaya konulan modelin bir tekrarıdır sadece. Orada farklı bir şey yok. Fatih kendinden menkul bir model uygulamıyor. İslam'ın tarih boyunca her yerde uyguladığı modeli uyguluyor İstanbul'da.

> "Ben ki Emir-i Âzam Sultan Murad'ın oğlu, Padişah-ı muazzam ve Emir-i Âzam Sultan Mehmed Hanım, yeri ve göğü yaratanın namına, büyük Peygamberimiz Muhammed namına biz Müslümanların inanmış olduğumuz Sebu'l-Mesani namına, Allah'ın yüz yirmi dört bin peygamberi namına, büyük babamın ve babamın ruhuna, oğullarımızın namına, kuşandığım kılıç aşkına yemin ederim ki…"

Diye başlıyor ve bütün İstanbul halkının gayr-ı Müslim unsurlarına daha sonra Bosna-Hersek'te ve fethettiği yerlerde vereceği ahitnameleri veriyor:

> "Burada kiliselere kimse engel olmayacaktır. Bahsettiğimiz insanlar buraya gelip rahatça oturup, kiliselerini rahatça kullanacaktır. Kimse onlara sıkıntı vermek gibi bir yanlışa düşmeyecektir. Kaçanlar da dahil gelip ülkeme yerleşebilirler. Kimse onlara karışmayacak. Bu ülkede benim himayem altında olan ne vezirler ne uyruklar ne de halk bahsettiğim bu kişilere kötü söz ve davranışta bulunamayacaktır. Buna ben de dahil. Kuran ve Allah ve yeryüzüne gelen tüm peygamberler üzerine and içerim ki bu kişiler benim hükümlerime ayak uydurduğu sürece bu yazdıklarımın sonuna kadar arkasında duracağım. Sözlerim yerini bulacaktır"

Bu ahitnamelerin bir önemi de sözde kalmamış olmaları ve asırlarca başarılı bir biçimde istikrarla uygulanabilmiş olmasıdır.

Harap halde bulmuş olduğu Ayasofya'yı onarıp tam da kurulduğu amaca ve ruha uygun olarak Allah'a ibadethane vasfını diriltmiş olan Fatih'i bir kiliseyi bir camiye çevirmiş olarak anılması büyük haksızlık. Hıristiyanların asırlarca kendi topraklarında yaşamadıkları huzuru, güvenliği ve barışı bu ahitnamelerin gölgesinde yaşamış olduğunu hatırlamaları gerekiyor.

İslam, başka dinlerle olan biraradalığı, gelecek vizyonunda bile bir hukuka bağlayarak temin edebilmiş olan tek din ve dünya görüşüdür. Kur'an-ı Kerim'de Yahudi ve Hıristiyanlar veya başka din mensupları günün birinde tamamen yok olacak ve bütün sahneyi Müslümanlara terk edecek gruplar olarak resmedilmez. Bilakis Müslümanların dünyasında hep var olacak ve hukukları olan insanlar olarak resmedilmiştir.

Oysa bugün Evangelik ve Siyonist yorumlara bakıldığında gelecekte kendilerinden başka herkesin yok olacağı bir gelecek tasavvuru söz konusudur. Evangelikler için neticede sadece Hıristiyanların hayatta kalacağı bir binyılcı Tanrı Egemenliği tasavvuru söz konusu. Bugün İsrail'e hizmet etmeleri bile neticede bir Yahudi sevgisinden değil, filmin sonunda Yahudilerin de tamamen yok olacağı bir senaryoya olan imanlarından. Geriye kendilerinden başka kimse kalmayacak.

Siyonist Yahudiler ise neticede kendilerinin egemen olacağı, diğer herkesin hiçbir hukuku olmadan, köle haline geleceği bir gelecek tasavvuruyla hareket ediyorlar. Bugün işgal ettikleri topraklarda ortaya koydukları insan hakları pratiği ortada. Avrupa'da ve tarih boyunca maruz kaldıkları soykırım uygulamalarının intikamını kendilerine tarih boyunca hiçbir zararı hiçbir kötülüğü dokunmamış olan Filistinlilerden alıyorlar.

Bugünkü İsrail'in rutin uygulamaları ırk ayırımcılığı, Müslüman ve Hıristiyanlara hiçbir varlık alanı tanımamaya dönük bir bağnazlık.. Bütün bu

uygulamalarını da dini metinlerinin yorumuna dayandırıyor. Müslümanlar ise Ayasofya uygulamasıyla birlikte dünyaya yüzyıllarca başarılı uygulamasıyla kanıtlanmış bir dinsel ve etnik özgürlük, çoğulculuk, çokkültürlülük modelini hatırlatıyorlar.

Ayasofya Hıristiyanların dışlandığı ve yok/hor görüldüğü bir bakış açısı ve siyaseti değil, bilakis Hıristiyanların da Müslümanlarla aynı kökenden olduklarının hatırlatıldığı ve en köklü hoşgörü ile himaye edildiği bir kucaklayıcılığı ifade ediyor.

Tam da bundan hareketle Ayasofya'yı cami olarak görmek istemeyen insanlar bununla Müslüman nefretini ifade etmiş oluyorlar. Oysa Müslümanlar Ayasofya'yı Hıristiyanları merhametle, şefkatle himaye altına almanın, dahası Hıristiyanlık ile İslamiyet arasında bir süreklilik olduğunu söylemenin bir nişanesi olarak korudular.

Ayasofya, içinde Allah'ın adının anıldığı, Allah'a ibadet edilen bir ibadethane olarak asli hüviyetine döndürülmüştür.

Ayasofya Vesilesiyle, Müslümanların Müslümanlara Sözü

Ayasofya-i Kebir Camii Şerifi 86 yıllık bir aradan sonra muhteşem bir cemaatle, güzel bir Cuma namazı ile tekrar ibadete açılmış oldu. Türkiye'nin, hatta dünyanın her yanından insanların büyük bir huşu ve heyecanla doldurdukları meydanlar tarihi bir güne tanıklık etti. 86 yıllık esaretten kurtulan Ayasofya değil ona kavuşmaktan menolunan bu cemaatin kendisiydi. O yüzden cemaatin büyük bir hasretle kucaklamak üzere koştuğu Ayasofya bütün vakarıyla, sakinliğiyle, şahitliğiyle gelenleri hasretle karşılıyor gibiydi.

86 yıl, kaç nesil eder?

İnsanlık tarihinde çok uzun bir süre değil gerçi, Ayasofya'nın yaşı için de çok kısa bir süre sayılır. Ama işte, son yüzyıldır bu milletin şahsında bütün bir İslam aleminin düçar olduğu, her bir günü bir asır gibi uzayan bir çilenin zamanı. Bu uzun çilenin bütün ağırlığı Ayasofya'nın o yaşlı ama güçlü gövdesine yüklenmiş gibi. Ama sabırla, dirençle bu yükü taşıdı Ayasofya. Onu tanımayanların, onun mabet vasfını hiçe sayarak, onu ölü, geçmişte kalmış bir nesne gibi gezen turistlerin lakaytlığına, saygısızlığına katlandı yıllarca. Belki her ziyaret eden için değil ama çoğu gezginler için Ayasofya ölü bir mabetti. İşlevine kilit vurulmuş, diri diri tarihe gömülmüş bir mabet. Oysa Ayasofya, içinde Allah'a ibadet edilsin diye, Allah'ın anılsın diye inşa edilmişti. Onun varlığının mükemmelliği, özgürlüğü zikreden cemaatiyle buluştuğunda gerçekleşebilirdi ve elbette diri diri gömüldüğü hiçbir tarihe sığacak değildi.

Ayasofya kararı vesilesiyle Türkiye'nin ve Müslümanların dünyaya söyleyeceği çok şey var ama söylenecek şeylerin bir kısmı öncelikle sözüm ona Müslüman dünyaya söylenecektir demiştik.

Ayasofya'nın ibadete açılmasına dünyada bütün Müslümanlar büyük bir heyecanla baktılar. Onlar bu adımın ne anlama geldiğini çok iyi biliyorlar çünkü. Ayasofya Allah'a ibadete açılıyorsa, Kudüs'ün, Mescid-i Aksa'nın özgürlüğünün yolu da açılıyor demektir. Dünyanın dört bir yanındaki Müslümanların fetret devrinden çıkış iradesinin ayak seslerini veriyor bu adım. Ayasofya'nın ibadete açılması, onun cami vasfının ihyası sadece Müslümanların değil, onlarla birlikte tüm mazlumların, mağdurların, ezilmişlerin, sömürülmüşlerin umut ateşini yeniden yakıyor.

Ayasofya bu haliyle sadece Müslüman olmayanlara değil, ilk başta bütün Müslümanlara üzerlerindeki ölü toprağını silkelemeleri için, kıyama kalkmaları için bir ezanda bulunuyor.

Ne yazık ki, bugün Müslümanların dünyaya söylemeleri gereken sözlerden önce Müslümanlar gafil durumdalar. İslam'ın alemlere rahmet olarak yükselen davasına, çağrısına Müslümanların ne kulakları ne kalpleri yeterince açık değil. O yüzden Ayasofya dolayısıyla İslam'ın dünyaya söyleyeceği sözleri, önce Müslümanların, yani mesajı taşıyacak olanların idrak etmesi, benimsemesi ve yaşaması gerekiyor.

Oysa İslam dünyası bugün Ayasofya'nın ruhundan çok uzakta. Kul hakkını bütün hakların üstünde tutan İslam'a inat dünyada insan hakkı ihlallerinin en fazlası İslam ülkelerinde. Komşusu açken tok yatan bizden değil diyen bir Peygamberin inceliğinden, hassasiyetinden, hiçbir nasipleri kalmamış. Bugün Allah'ın bolca vermiş olduğu doğal kaynaklarıyla dünyanın zenginliği üzerine oturan bazı İslam ülkelerinin yöneticilerinin ve zenginlerinin sofralarından artarak çöplere dökülen yemeklerle bir kıtanın açları doyurulabilir. Ama ne o israftan vazgeçiliyor ne de dünyanın açlarına dair en ufak bir duyarlılık sergileniyor.

Ayasofya'nın varlığında simgeselleşmiş din, inanç, fikir ve ifade özgürlüğü önde gelen İslam ülkeleri için hiçbir kıymet ifade etmiyor. Bugün İslam dünyasının önde gelen ülkelerinden Mısır, BAE ve Suudi Arabistan zindanlarında İslam alimleri, aydınları sorgusuz sualsiz keyfi biçimde zindanlarda tutuluyor. Yargısız infazlara kurban ediliyor veya göstermelik mahkemelerle hayatları karartılıyor. İnsan canının bir kuş kadar değeri yok.

Gücü yetenin başkalarının malına, ırzına ve yetkilerine el koyduğu, cahiliye döneminin yağmacı anlayışı hakim olmuş durumda. Bu yağmacı-çapulcu

anlayışın günümüzdeki siyasi karşılığı darbeciliktir. Özgürlüklerinin, onurlarının ve ekmeklerinin peşinde bir bahar yaşamak üzere yola çıkan Arap halklarına karşı devreye sokulan darbeler bugün İslam dünyasının önemli bir kısmının yönetim vizyonunu oluşturuyor.

Bu vizyondan Ayasofya minarelerinden yankılanacak ezanın duyulması mümkün müdür?

Nitekim, Ayasofya Camiinin ibadete açılmasını bütün İslam alemi kalbiyle, aklıyla, gönlüyle idrak etmekteyken Mısır Müftüsü Şevki Allam'dan tuhaf bir ses geldi: "Kiliseler olduğu gibi korunmalı ve camiye dönüştürülmemeli, aynı şekilde camiler de kiliseye dönüştürülmemeli. Mısır tarihinde böyle bir şey hiç olmadı. Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi kabul edilemez".

Yakın dönemde binlerce canlı insanı cenazeye dönüştüren bir ülkenin kiliseleri camiye dönüştürme konusunda sergilediği duyarlılık göz yaşartıcı.

Aslında tam da İslam dünyasını darbe ve fitneleriyle tam bir kaosa dönüştürmüş olan kesimlerin tamamı bu konuda bu pişkin tavrı sergilediler. Tabi onlara Ayasofya'nın bugün kiliseden camiye değil, müzeden camiye tekrar çevrilmiş olduğunu veya Ayasofya'nın zaten 567 yıl önce Bizans Kralının şahsi mülkü olarak Fatih tarafından ve harap olarak devralındığını ve Fatih tarafından onarılarak adeta yeniden inşa edildiğini falan anlatmanın hiçbir anlamı yok.

Onlara da, bütün İslam dünyasına da söyleyeceğimiz şey, Ayasofya'dan yükselen ezana kulak vermeleri, kendilerini ihya edecek olan sese kulak kapatmamalarıdır. İmandan sonra, içinde Ayasofya'nın mesajını da bulacağınız Mekke'nin fethinden sonra tekrar cahiliyeye dönüp saplanmanın alemi yok.